

"Hayat, cüz'ü küll, cüz'îyi küllî, ferdi nev', mukayyedi mutlak, bir şahsı bir âlem gibi kılar." cümlesini izah eder misiniz?

Hayat, bütün kainat fabrikasının çarklarının işlemesinden hasil olan cami ve hülasa bir sanattır. Mesela bir arının hayatının oluşması için bütün kainat çarklarının işlemesi ve hareket etmesi gerekir. Güneş, su ,hava, toprak, elementler, hassas bir sistem ve düzenle, uyumlu ve ölçülü bir şekilde beraber hareket etmeden, arının hayatı oluşamaz. Bu yüzden arının hayatının teşekkülü için bütün kainat ve kainattaki sebeplerin hassas ve ölçülü bir surette çalışması ve hareket etmesi gerekiyor. Bu sebeplerden bir tanesi vazifesini terk etse, hayat oluşmaz ve devam etmez.

Mesela güneş olmasa hayat olmuyor, su olmasa yine olmuyor, toprak olmasa yine olmuyor, yıldız ve galaksiler sistemli ve dengeli hareket etmeseler, yine hayat olmuyor. Zira bir yıldız zerre kadar yörüngesini şaşırırsa bütün kainat fabrikasını yerle bir edecek ve hayata gerekli olan her şeyi dağıtacak. Demek çok uzakta hayattan alakasız gibi duran bir yıldızın da hayata bir katkısı ve müdahalesi vardır.

Bu da gösteriyor ki, **hayat** bütün kainattan süzülüp gelen bir damla, bir meyve, bir neticedir. Küçük bir arı hayat sayesinde bütün kainatla alakadar olup bütün sebeplerin bir muhassalası bir neticesi oluyor. Yani arı basit bir cüz iken, hayat ile bütün kainatla alakadar küllî hükmüne geçiyor. Arı hayat sayesinde bütün o küllî unsurlara efendi oluyor, o azametli şeyler arıya hayat sayesinde hizmet ediyor.

İşte hayatın üstünde bütün kainatın hakkı ve hizmeti olması, nihayetsiz mühürleri sınırsız imzaları gösteriyor. Yani hayata sahip olmak, bütün kainata sahip olmakla mümkündür.

Demek arıya hayatı kim veriyor ise, kainata da sahip olan odur. Zira arı ile kainat muttasıl ve biribiri ile sıkı bir bağ içinde. Arı ile kainat arasındaki her bir bağ Allah'ın hayat üstündeki sayısız bir mührü, bir imzası oluyor. Hayat öyle bir sanat ki, onu Allah'tan başka kimse yapamaz ve taklit edemez.

Hayatın üstündeki sayısız nakışlar ve ince işlemler ise, hayattan kaynaklı duygu ve cihazlardır. Hayat sahibi birisi, bu cihaz ve duygular sayesinde bütün kainatla ilgi ve alaka kurabiliyor.

Mesela, bir dağ hayatsız olduğu için ilgi ve alakası sadece oturduğu bölge ve bulunduğu mekandır. Ama dağdan küçük olan bir arı, hayat sayesinde bütün kainat ve onun içindeki alemlerle ilgi ve alaka kurabiliyor. İşte arıyı dağdan azametli kılan şey, hayatın ince işlemleri ve nakışları hükmünde olan duygu ve cihazlardır. Bu

mana insanda daha parlak ve daha geniş bir şekilde tecelli ediyor. İnsanın hayatının yanında **şuur** ve **akla** sahip olması, hayatının nakış ve inceliklerini daha da genişlendiriyor.

İşte hayat bir şahsa girdiği zaman, o şahıs bir cihetle aleme dönüşüyor, ya da alem kadar genişliyor. Bir ferdi nev gibi yapıyor. Yani bütün kainatla irtibatlandırıyor; arının hayat sayesinde bütün kainatla ilişkileneceği gibi. Arının maddesi küçük bir cüzdür, yani basit bir parçadır. Lakin bu parçanın içine hayat iksiri girdiği zaman, arı cüzlükten çıkıp küll, yani bütün hükmüne giriyor. Mesela, hayat sayesinde güneşle alaka kuruyor. Maddesi kayıtlı iken, yani beş on gram iken, hayatın girip duygu ve hissiyatları kaynaştırması ile mutlak bir vaziyete dönüşüyor, bütün kainatla hemhal oluyor.